

45200 - كاپرلارنى دوراشنىڭ ھۆكمى، «مۇسۇلمان ياخشى دەپ قارىغان نەرسە ئاللاھنىڭ نەزىرىدىمۇ ياخشى». دىگەن ئىبارىنىڭ مەنىسى

سۇئال

كاپرلارنى ئۇلارنىڭ ئادەتلىرى ۋە مۇئامىلىلىرىدە دوراشنىڭ ئىسلامدىكى ھۆكمى نېمە؟ ئىسلام شەرىئىتىدە ئۇ ھەقتە قانداق كۆرسەتمىلەر بار؟ كاپرلارنىڭ ئىش-ھەرىكەتلىرىنى دوراشنىڭ ھەرقاندىقى دوراشنىڭ ھارام تۈرى دەپ قارىلامدۇ؟ مەلۇمكى كاپرلار قىلىدىغان نۇرغۇن نەرسىلەر بار، ئۇلار ھارام ئەمەس ھەمدە شەرىئەت ئەيىپلىمەيدۇ، ئۇ ئىشلارنى قىلغۇچى نوقۇل كاپرلارنى دورىغانلىقتىن قىلمايدۇ، بەلكى ئۇ بۇ ئىشلارنى ياخشى دەپ قارىغاچقا قىلىدۇ، ئىبنۇ مەسئۇد ئىيتقاندا: **مۇسۇلمانلار ياخشى غەپ قارىغان نەرسە ئاللاھنىڭ نەزىرىدىمۇ ياخشىدۇر.** بىزگە نەسىھەت قىلغانلار، ئاللاھ سىلەرنى شان-شەرەپلىك قىلسۇن، ماڭا تەپسىلىي جاۋاب بەرسەڭلار ھەمدە بۇ ھەقتىكى كۆرسەتمىلەرنى چۈشەندۈرۈپ قويساڭلار.

تەپسىلىي جاۋاب

مەدھىيە ئاللاھقا بولسۇن .

بىرىنچى :

مۇسۇلمانلارنىڭ دىنى ئىشلاردا ، ئىبادەتلەردە ھەرقانداق باشقا مىللەتلەرنى دوراشنىڭ دوراشنىڭ ھاجىتى يوق ، چۈنكى ئاللاھ دىننى مۇكەممەل قىلىپ بولدى ، نىئىتىنى تاماملىدى ، ھەمدە ئىسلامنى دىننىمىز بولۇشقا تاللىدى ، ئۇ ئىيتقاندا : **بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم، سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم، ئىسلام دىننى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم**] داستىخان 5 : 3 [

ئىسلام مۇسۇلمانلارنى ، كاپرلارنى بولۇپمۇ يەھۇدىي ۋە خىرىستىئانلارنى دوراشتىن چەكلەيدۇ ، لىكىن بۇ چەكلەش ئۇلارنىڭ ھەممە ئىشلىرىغا قارىتىلغان بولماستىن ، بەلكى ئۇلارنىڭ دىنى ۋە ئۇلارنىڭ باشقىلاردىن پەرىقلىنىپ تۇرىدىغان ئالاھىدىلىكلىرىنى دوراشقا قارىتىلغان .

ئەبۇ سەئىد خۇدرىيدىن نەقىل قىلىندۇكى ، پەيغەمبەر (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن :

سىلەر ئىلگىرىكى كىشىلەرنىڭ يوللىرىغا غېرىچمۇ-غېرىچ ، گەزمۇ-گەز ئەگىشىسىلەر، ھەتتا ئەگەردە ئۇلار پاتىمچۇقنىڭ

ئۇۋىسىغا كىرگەن بولسا سىلەرمۇ ئۇنىڭغا كىرىسىلەر . بىز : ئى ئاللاھ ئەلچىسى ، يەھۇدىي ۋە خىرىستىئانلارغىمۇ؟ دىدۇق ، ئۇ :

كىم ئەمىسە؟ ، دىدى . (بۇخارىي (1397)، مۇسلىم (4822) نەقىل قىلغان)

بۇ ھەدىيس شۇنى كۆرسىتىدۇكى ، يەھۇدىي ۋە خىرىستىئانلارنى دوراش ھارام ، ھەمدە ئۇلارغا ئەگەشكۈچىلەر ۋە ئۇلارغا ئوخشاش يول ماڭغۇچىلار ئەيىپلىنىدۇ ، ئىسلام كاپرلارنى دورىغۇچىلارنى ئۇلارغا ئوخشاش دەپ سۈپەتلەش ئارقىلىق بۇ

چەكلىمىنى كۈچەيتتى .

ئابدۇللاھ بىن ئۇمەردىن نەقىم قىلىندىكى ، پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : **كىمكى بىر خەلقنى دورايدىكەن ، ئۇ ئۇلارنىڭ بىرىدۇر .** (ئەبۇ داۋۇت نەقىل قىلغان ، 3512 . ئەلبانىي [إرواء الغليل] دە توغرا ھەدىس دەپ تۈرگە ئايرىغان .

ئىسلام پېشىۋاسى ئىبنى تەيمىيە(ئاللاھ ئۇ كىشىگە رەھىم-شەپقەت قىلسۇن) مۇنداق دىگەن :
گەرچە ئۇنىڭ ئاشكارا مەنىسى ئۇلارنى دورىغۇچى كاپىر بولسىمۇ ، بۇ ئاز دىگەندىمۇ ئۇلارنى دوراشنىڭ ھاراملىقىنى كۆرسىتىدۇ .

[اقتضاء الصراط المستقيم، 237] .

كاپىرلارنى دورىغۇچى ئۆزىنى تۆۋەن ، كەمتۈك ھىس قىلىدۇ ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۆزىدىكى بۇ نۇقسانلىق تۇيغۇسىنى ئۇ ماختايدىغان كىشىلەرنى دوراش ئارقىلىق تولدۇرۇشقا ئالدىرايدۇ . ئەگەر بۇ كىشىلەر ئىسلام شەرىئىتىنىڭ بۈيۈكلىكىنى پىكىر قىلسا ، ئۇلار كەينىدىن يۈگرەۋاتقان ئۇ مەدەنىيەتنىڭ قانچىلىك چىرىكلىكىنى چۈشەنسە ، ئۇلار ئۆزىنىڭ خاتا قىلىۋاتقانلىقىنى ھەمدە كەمتۈك ۋە چىرىك بىرنەرسە ئۈچۈن مۇكەممەل ۋە ھەقىقىي بىر نەرسىنى تاشلىۋەتكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەن بولاتتى .
ئىككىنچى :

بىزگە چەكلەنگەن دوراشنىڭ تۈرلىرى كۆپ .

پېشىۋا سالىھ فەۋزان مۇنداق دىدى :

كاپىرلار دورىلىدىغان ئىشلار ئىبادەتلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ ، مەسىلەن ، شىرىككە ياتىدىغان ئىشلاردا ئۇلارنى دوراش ، مەسىلەن ، قەبرىلەرنىڭ ئۈستىگە (قۇرۇلۇش) سېلىش ، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئىبادەتگاھلارنى سېلىش ۋە ئۇلار ھەققىدە ئاشۇرۇۋېتىش . پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) مۇنداق دىگەن : **ئاللاھنىڭ لەنتى يەھۇدىي ۋە خىرىستىئانلارغا بولسۇن ، چۈنكى ئۇلار پەيغەمبەرلىرىنىڭ قەبرىلىرىنى ئىبادەتگاھ قىلىۋالدى .** (بۇخارىي(425)، مۇسلىم(531) نەقىل قىلغان .
ھەمدە ئۇ بىزگە مۇنداق دەپ بەردى : **ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بىر ئادەم ئۆلسە ، ئۇلار ئۇنىڭ قەبرىسى ئۈستىگە ئىبادەتگاھ سالاتتى ، ھەمدە ئۇنىڭغا رەسىملەرنى ئورۇنلاشتۇراتتى ، ھەمدە ئۇلار ئەڭ رەزىل كىشىلەردۇر .** (بۇخارىي(417) ، مۇسلىم(528)
(.بۈگۈنكى كۈنلەردە قەبرىلەر ھەققىدە ھەددىدىن ئاشۇرۇۋېتىش چوڭ شىرىكنىڭ مىساللىرىدۇر ، بۇ ئالىملار ۋە ئادەتتىكى كىشىلەرگىمۇ ناھايىتى تونۇش . بۇنىڭ سەۋەبى - يەھۇدىي ۋە خىرىستىئانلارنى دوراش .

يەنە بىر مىسال بولسا ئۇلارنىڭ شىرىك ۋە بىدئەت بايراملارنى دورىشى ، مەسىلەن ، تۇغۇلغان كۈنى تەبرىكلەش ، مەيلى پەيغەمبەرنىڭ(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) تۇغۇلغان كۈنى بولسۇن ، ياكى پىرىزدېنت ۋە پادىشاھلارنىڭ تۇغۇلغان كۈنى بولسۇن . ياكى بۇ بىدئەت ۋە شىرىك بايراملار كۈنلەر ياكى ھەپتىلەر بىلەن ئاتالسۇن ، مەسىلەن ، دۆلەت بايرىمى كۈنى ياكى مۇستەقىللىق كۈنى ، ياكى ئانىلار بايرىمى كۈنى ، ياكى سەھىيە ھەپتىلىكى ۋە باشقا تەبرىكلىنىدىغان كۈن ۋە ھەپتىلەر . بۇلارنىڭ ھەممىسى مۇسۇلمانلارغا كاپىرلار تەرىپىدىن كەلگەن ، چۈنكى ئىسلامدا پەقەت ئىككىلا بايرام بار : روزا ھېيىت ۋە قۇربان ھېيىت . بۇنىڭدىن باشقىسى بىدئەت ۋە كاپىرلارنى دوراش .

[كاپرلارغا زىت بولۇش] ناملىق نۇتۇقتىن .

47060-سۇئالنىڭ جاۋابىدا بىز، كاپرلارنىڭ ئۆزىگە خاس بولغان كىيىم-كىچەكلىرىدە ، ۋە شۇنىڭدەك ئۇلارنىڭ خاس ئادىتىگە ئايلانغان ساقالىنى چۈشۈرۈشتە ئۇلارنى دوراشنىڭ چەكلەنگەنلىكىنى بايان قىلىپ بولدۇق .

ئۈچۈنچى :

كاپرلارنى دوراش توغرىسىدىكى چەكلىمە ئۇلارنىڭ ئىبادەت ئىشلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزىگە خاس بولغان ۋە پەرىقلىنىدىغان ئادەت-ئۇسۇنلارغا قارىتىلغان بولۇپ ، بىز مەنپەئەتلىنىدىغان ئۇلار قىلغان ۋە ياراتقان نەرسىلەر ئەمەس . ئەگەر مۇسۇلمانلار ئۇنىڭدىن بەھرىمەن بولسا ئۇلارغا گۇناھ يوق ، بەلكى مۇسۇلمانلار ئۇنداق ئىشلاردا ئالدىدا بولۇشى كىرەك . پېشىۋا ئىبنى ئۇسەيمىن مۇنداق دىگەن :

كاپرلارنى دوراش سۆزىگە كەلسەك ، ئۇ ئۇلار ياسىغان ھەرقانداق نەرسىنى ئىشلەتمەسلىكىمىز كىرەك دىگەن مەنىنى ئۇقتۇرمايدۇ . ھىچكىمنىڭ ئۇنداق نەرسىنى دىگىنى يوق . پەيغەمبەر(ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) دەۋرىدە ھەمدە ئۇنىڭدىن كىيىنكى دەۋىرلەردە كىشىلەر كاپرلار ئىشلىگەن كىيىملەرنى ئىشلەتكەن ھەمدە ئۇلار ياسىغان قاچا-قۇچىلارنى ئىشلەتكەن .

كاپرلارنى دوراش دىگەنلىك ئۇلارنىڭ ئۆزىگە خاس بولغان كىيىم - كېچەك ۋە زىننەتلەرنى دوراشتۇر . ئۇ ئۇلار مىنگەن نەرسىگە مىنمەسلىك ياكى ئۇلار كېيگەن نەرسىنى كىيىمەسلىك دىگەنلىك ئەمەس . بىراق ئۇلار ئۆزىگە خاس مۇئەييەن سۈپەتتە مىنمەس ، ئۇنداقتا بىز ئۇ سۈپەتتە مىنمەسلىكىمىز لازىم . ئەگەر ئۇلار كىيىملىرىنى ئۆزىگە خاس بولغان مەلۇم پاسوندا تىكسە بىز ئۇنىڭغا ئوخشاش قىلماستىنمىز لازىم . لىكىن بىزنىڭ ئۇلارنىڭكىگە ئوخشاش ماشىنىمىز بولسا ، ھەمدە ئۇلارنىڭكىگە ئوخشاش توقۇلما بۇيۇمىمىز بولسا ، ئۇنىڭدا ھىچنەمە بولمايدۇ .

پېشىۋا ئىبنى ئۇسەيمىننىڭ فەتىۋالار توپلىمى ، 12 ، 177- سۇئال .

ھەمدە ئۇ مۇنداق دىگەن :

دوراشنىڭ ئىنقىلىمىسى بولسا ، دورغۇچى ئۇدوراۋاتقانلارغا خاس بولغان بىر نەرسىنى دورىغان بولسا ئەنە ئۇ دورغۇچىدۇر . كاپرلارنى دوراش بىر مۇسۇلماننىڭ ئۇلارنىڭ ئۆزىگە خاس بولغان ئالاھىدىلىكلىرىنىڭ بىرى بولغان نەرسىنى دوراشنى كۆرسىتىدۇ .

مۇسۇلمانلارنىڭ ئارىسىدا ئاللىقاچان كەڭ تارقالغان ، كاپرلار ئۇنىڭ بىلەن ئانچە پەرىقلىنمەيدىغان نەرسىگە كەلسەك ، ئۇنداقتا بۇ كاپرلارنى دوراش ئەمەس ، ھەمدە ئۇنىڭ بىر دوراش بولۇشى بىلەن ، ئۇ ھارام ئەمەس ، لىكىن ئۇ باشقا سەۋەپلەر بىلەن ھارامدۇر . بىزنىڭ دىگەنلىرىمىز بولسا [دوراش] سۆزىنىڭ مەنىسى كۆرسەتكەن نەرسىدۇر .

پېشىۋا ئىبنى ئۇسەيمىننىڭ فەتىۋالار توپلىمى ، 12 ، 198- سۇئال .

21694- سۇئالنىڭ جاۋابىدا كاپرلارنى دوراشنىڭ ھۆكۈمى ھەققىدە تەپسىلى مۇزاكىرەلەرنى تاپالايسىز . تېخىمۇ كۆپ

تەپسىلات ئۈچۈن 43160 - سۇئالغا قاراڭ .

تۆتىنچى :

غەيرى ئىسلام مەدەنىيىتىدە ھەم پايدىلىق ھەم زىيانلىق نەرسىلەر بار . بىز ياخشى نەرسىلەرگە سەل قارىماسلىقىمىز ، زىيانلىق نەرسىلەرنى قوبۇل قىلماسلىقىمىز كىرەك .

بۇ پوزىتسىيەنى پېشىۋا شەنقىيىتى (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھىم- شەپقەت قىلسۇن) يەكۈنلەپ مۇنداق دىگەن :

بىزنىڭ غەرىپ مەدەنىيىتىگە بولغان پوزىتسىيىمىز تۆت نەرسىنىڭ بىرى بولىدۇ ، بەشىنچىسى يوق :

1- بۇ مەدەنىيەتنىڭ ياخشى تەرەپلىرى ۋە ناچار تەرەپلىرىگە ئوخشاش سەل قاراش .

2- ئۇنىڭ ياخشى ۋە ناچار تەرەپلىرىنى پۈتۈنلەي قوبۇل قىلىش .

3- ياخشى نەرسىلەرنى قوبۇل قىلماستىن ، ناچار نەرسىلەرنى قوبۇل قىلىش .

4- ناچار نەرسىلەرنى ئەمەس ، ياخشى نەرسىلەرنى قوبۇل قىلىش .

ئالدىنقى ئۈچى شۈبھىسىزكى خاتا ، ئۇلارنىڭ پەقەت بىرسىلا توغرا ، يەنى ئەڭ ئاخىرقىسى .

[أضواء البيان] (4382) .

بەشىنچى :

ئابدۇللاھ بىن مەسئۇدىنىڭ (ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) **مۇسۇلمانلار ياخشى دەپ قارىغان نەرسە ئاللاھنىڭ نەزىرىدىمۇ**

ياخشىدۇر . دىگەن سۆزىگە كەلسەك ، بۇ شەرىئەتكە زىت كىلىدىغان نەرسىلەرنى كۆرسەتمەيدۇ ، بەلكى ئەقلى تەپەككۈر

ئاساسىدا ياخشى دەپ قارىغان نەرسىنى كۆرسىتىدۇ . ئىمام شافىئىي (ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھىم- شەپقەت قىلسۇن) مۇنداق دىگەن :

كىمكى بىر نەرسىنى ياخشى دەپ قارايدىكەن ، ئۇ شەرىئەت قىلىنىدۇ . «بۇ بىر ئادەمنىڭ بىر نەرسىنى ياخشى دەپ قارىشىنى

كۆرسەتمەستىن ، بەلكى كۆپ سانلىق كىشىلەرنىڭ قارىشىنى كۆرسىتىدۇ . بەلكى بۇ ئىبارە ئىككى ئۇسۇلنىڭ بىرى بىلەن

چۈشەندۈرۈلۈشى مۇمكىن ، ھەر ئىككىلىسى توغرا دۇر :

1- ئۇنىڭدا دىمەكچى بولغىنى ، شەرىئەتكە زىت كەلمەيدىغان ئەنئەنە ۋە قائىدە- يۇسۇنلار

2- ئۇنىڭدا دىمەكچى بولغىنى ، بىرلىككە كىلىنگەن قاراشنىڭ دەلىل بولۇشى ، ئەگەر مۇسۇلمانلار بىر نەرسىنى ياخشى دەپ

ئويلاپ پۈتۈنلەي بىرلىككە كەلگەن بولسا ، بۇ بىرلىككە كىلىنگەن قاراش دەلىل ھىساپلىنىدۇ . شۇڭا بۇ ئىش ئاللاھنىڭ نەزىرىدىمۇ

ياخشى ھىساپلىنىدۇ . مانا بۇ **مۇسۇلمانلار ياخشى دەپ قارىغان نەرسە ئىبارىسىنىڭ كۆرسىتىدىغان مەنىسى** .

سەرخەسىينىڭ [المبسوط] ، 12138 ، ئىبنۇل قەييىمىنىڭ [الفروسية] 298 ب كە قاراڭ .

يۇقۇردا تىلغا ئېلىنغان بۇ يەشمىلەر ، ئەگەر بىز ئىبنۇ مەسئۇدىنىڭ سۆزى ئومۇمى جەھەتتىن بارلىق مۇسۇلمانلارغا قارىتىلغان

دەپ چۈشەندۈرسەك ئاندىن كۈچكە ئىگە . بىراق گەپنىڭ مەزمۇنىدىن ئۇ باشقىلارنى ئەمەس ، پەقەت پەيغەمبەرنىڭ (ئاللاھنىڭ

تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا بولسۇن) ھەمراھلىرىنى (ساھابىلارنى) كۆرسىتىۋاتقانداك قىلىدۇ . ئىبنۇ مەسئۇدىنىڭ دىگەن سۆزى

بولسا : **ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ يۈرەكلىرىگە قارىدى ، ھەمدە مۇھەممەدنىڭ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا**

بولسۇن) يۈرىكىنى ئۇنىڭ بارلىق بەندىلىرىنىڭ يۈرەكلىرى ئىچىدە ئەڭ ياخشىسى ئىكەنلىكىنى بايقىدى . شۇنىڭ بىلەن ئۇنى ئۆزىگە

تاللىدى ھەمدە ئۇنى ئۆزىنىڭ ئەلچىسى قىلىپ ئەۋەتتى . ئاندىن ئۇ مۇھەممەدنىڭ (ئاللاھنىڭ تەرىپلىشى ۋە ئامانلىق ئۇنىڭغا

بولسۇن) يۈرىكىدىن كىيىن بارلىق بەندىلىرىنىڭ يۈرەكلىرىگە قارىدى ھەمدە ئۇ ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنىڭ (ساھابىلەر) يۈرەكلىرىنى

بارلىق بەندىلىرىنىڭ يۈرەكلىرى ئىچىدە ئەڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى بايقىدى ، شۇڭا ئۇ ئۇلارنى دىنى ئۈچۈن كۆرەش قىلىدىغان پەيغەمبىرىنىڭ ياردەمچىلىرى قىلدى. شۇڭا مۇسۇلمانلار ياخشى دەپ قارىغان نەرسە ئاللاھنىڭ نەزىرىدىمۇ ياخشى ، نىمىنى مۇسۇلمانلار ناچار دەپ قارىسا ئاللاھنىڭ نەزىرىدىمۇ ناچار دۇر .

ئەھمەت نەقىل قىلغان ، 3418 ؛ پېشىۋا ئەلبانى [تخريج الطحاوية] دە ياخشى ھەدىس دەپ تۈرگە ئايرىغان ، 530 .
نىمىلا بولمىسۇن ، ئىبنۇ مەسئۇدنىڭ سۆزىنى ئىسلامدا چەكلەنگەن نەرسىنى ، مەسىلەن ، مۇشرىكلارنى دوراشنى ياخشى دەپ قاراشقا قارىتىپ دەلىل سۈپىتىدە تىلغا ئېلىش دۇرۇس ئەمەس .
ھەمدە ئاللاھ ياخشى بىلىدۇ .